

ב"מ מד

שווערד

לע"נ ר' אריה זאב בן ר' יצחק אייזיק שווערד ז"ל

1. משך חכמה על שמות פרק כב פסוק ז

אם לא שלח ידו במלאכת רעהו - מכילתא (פ' קמז) לצרכו אתה אומר וכו' ת"ל על כל דבר פשע, שב"ש מחייבין על מחשבת הלב בשליחות יד שנאמר על כל דבר פשע, וב"ה אין מחייבין אלא משעה ששלח בה יד שנאמר אם לא שלח ידו כו'. מלשון המכילתא הבנתי עומק דברי ב"ש דסברי דחייב באונסין שיארעו על החפץ תיכף מן המחשבה שחשב ליתלן לעצמו, דכיון דהוי ברשותו מאן מחי בידיה, ולכך קמה תיכף ברשותו והוי כמו גזלן עליה, אבל אימת מחייבין אותו על המחשבה, אם רואין אנו ששלח בה יד אחר כן ומחשבתו בא לידי מעשה, בזה אמרינן דמשעת מחשבה כבר אתחייב באונסין דאגלאי מלתא, דמן המחשבה הוי כמו גזלן, אבל אם לא שלח בה יד, דמחשבתו לא באה לידי מעשה אינו חייב על המחשבה בלחוד, והוי כמו עבירה שבין אדם למקום, דאמרו סוף פ"ק דקדושין מחשבה שעושה פירות כשעשאה נפרעין גם על המחשבה רש"י, ולכך כתיב קראי אם לא שלח בה יד בשומר שכו, להורות דאף הוא אינו חייב על המחשבה בלחוד, רק אם שלח בה יד, ובשומר חנם כתיב על כל דבר פשע להורות דאף דקיל חייב משעת המחשבה, ולכך לא מהזרי ב"ש כלום בברייתא בגמרא (בבא מציעא מד). ובזה מדוקדק לשון ב"ה במכילתין, וב"ה אין מחייבין אלא משעה ששלח בה יד, פירוש, אע"ג דנתקיימה מחשבתו ושלח בה יד אינו חייב מן שעת המחשבה.

2. שו"ע חושן משפט - סימן רצב

(ד) אמר שרוצה לשלוח יד בפקדון, אינו חייב, אף על פי שאומר כן בפני עדים:
(ה) השולח יד בפקדון על ידו או על ידי שלוחו, ה"ז גזלן ונתחייב באונסים, ונעשית הגזילה ברשותו, ומשלם אותה כדין הגזלנים שיתבאר בהלכות גזילה:

3. ספר מאירת עינים (סמ"ע) על חו"מ - סימן רצב

(י) אמר שרוצה לשלוח כו'. קמ"ל בזה דאע"ג דכתיב על כל דבר פשע לא תימא שנתחייב בדיבורו שהרי כתיב אם לא שלח ידו במלאכת רעהו עד שישלח בה יד ומאי דכתיב על כל דבר פשע דרשו מיניה בגמ' דאמר לשליח לשלוח יד בפקדון ועשה מאמרו בו דחייב המשלח וכמ"ש המחבר מיד אחר זה גם בטור סמך שני הדינים וכתבן זה אחר זה מה"ש ובפרישה כתבתי דנראה דהיינו דוקא כשלא ידע השליח שהוא של אחרים או שאינו בר חיוב או שאין לו מה לשלם וכמ"ש בר"ס קפ"ב דאל"כ הא קי"ל דאין שליח לדבר עבירה:

4. ספר קצות החושן סימן רצב ס"ק א

או ע"י שלוחו - ילפינן לה ס"פ המפקיד (ב"מ מד, א) מדכתיב על כל דבר פשע וכתב בסמ"ע (סק"י) ז"ל ובפרישה כתבתי דנראה דהיינו דוקא כשלא ידע השליח שהוא של אחרים או שאינו בר חיוב או שאין לו לשלם דאל"כ הא קי"ל דאין שליח לד"ע עכ"ל. וכתב הש"ך (סק"ד) ז"ל בכאן הראה הגאון אמ"ו ז"ל כו' לפי שהכל תפסו על הסמ"ע כו' ואמרו דאשתמיתילי ש"ס ערוכה דר"פ האיש מקדש (קידושין מג, א) דמבואר שם להדיא כו' משום דהוי שליחות יד וטביחה או מעילה שני כתובין הבאין כא' וכו' והגאון אמ"ו יישב דברי הסמ"ע כו' ככהנא מסייע כהנא ואמר דודאי לא נעלם מהסמ"ע דגבי שליחות יד שאני כו' דנפקא לן מעל כל דבר פשע אלא דקשיא למה יתחייב המשלח ישלם השליח אם יש לו לשלם ואין לו טענה דהשליח שלחו שהרי קי"ל דאשלד"ע דברי הרב כו' דברי מי שומעין כו' למאי נ"מ אתי קרא גבי שליחות יד להחייב המשלח. ומתריץ הסמ"ע משום דבעלמ' יש מחלוקת בין הפוסקים דיי"א בשלא ידע השליח אמרינן יש שלד"ע וכו' וא"כ קאמר להפוסקי' בעלמא היכא דלא ידע השליח אשלד"ע א"כ הכא גבי שליחות יד קרא אתי היכא שלא ידע השליח ולהפוסקים דבעלמא נמי אמרינן יש שלד"ע קרא אתי היכא דאין השליח בר חיוב וכו' דהריבוי אתי לחייב המשלח ולא לפטור את השליח הגע עצמך אם לא יהא למשלח לשלם ויהא לשליח לשלם יגרע כה המפקיד משאר בני אדם עכ"ל. וע"ש ב"ש"ך שכתב על דברי הסמ"ע שכן עיקר ובפרט לפי מ"ש לעיל (סק"א) דאפי' היכא דשליח לאו בר חיובא אין שליח לדבר עבירה וע"ש.

5. הרא"ש על בבא מציעא פרק רביעי - סימן א

כתבו התוס' דנחשת הוי טיבעא לגבי דהבא והביאו ראייה מדהוה ס"ד דאפי' לגבי כספא הוי טיבעא. ואע"ג דדחי לה מ"מ כיון דס"ד להחשיבו אפי' מספא אע"ג שזה נדחה מ"מ אכתי נשאר לו החשיבות טיבעא נגד זהב. ויראה לי דפירא הוי לגבי דהבא דנהי דאהני לכספא חריפיה לבטל חשיבות הזהב ולשווייה פירא. שאני כספא דאיהו נמי חשיב וגם חריף טפי דסגי בכל דוכתא. אבל נחשת דלא חשיב. אע"ג דסגי בכל אתרא לא אהני ליה חריפותיה לבטל חשיבות הזהב. וכן משמע סידרא דמתני' דאחרון אחרון גריעא וחשיב פירא טפי מן הראשון. נחשת גריעי מזהב ומעות הרעות גריעי מנחשת ואסימון גרע ממעות הרעות שנסדקו:

6. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף מד/א

מתני ליה רבי שמעון לבריה ... ואמרינן בזקנותו מאי סבר וכו'. פירוש דקים לן שלא החליף משנתנו מחמת שכחה שהרי לא חזר בו עכשו אדרבה עמד בדברי זקנותו ולא מסתברא דתהוי תנאי אלא שהיו שתי גרסאות ובתרי תנאי אליבא דרבי מאיר ובילדותו הכריע כגירסא זו ובזקנותו חזר בו והכריע כגירסא האחרת וכן נראה מפירוש רש"י. דוק ותשכח. הריטב"א:

7. חדושי הרשב"א על מסכת בבא מציעא דף מד/ב

הא דאמר שאני רב דדינרי הוו ליה והו"ל כהלוני עד שיבא בני. קשיא לי א"כ מאי קא מבעיא ליה, מתני' היא בהדיא בפ' איזהו נשך (לקמן עה, א) לא יאמר אדם לחברו הלוני כור חטים וכו' אבל אומר לו הלוני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח וקיל"ן הכי.

וי"ל דדילמא אסתפק ליה אי הלכה כהלל דאסר וכדתנן התם הלל אוסר, ואיכא אמוראי נמי התם דפסקי כוותיה דהלל, וא"ל ר' חייה זיל הב לה דינרין טבין ותקילין, לומר דלית הלכתא כהלל. וא"ת מעקרא מאי סבר רב כי יזף מיניה. איכא למימר מעיקרא הוה פשיטא ליה כת"ק ולבסוף אסתפקא ליה, כנ"ל:

8. תוספות רא"ש על בבא מציעא דף מד/ב

נפקא מיניה לפדיון הבן. וא"ת התורה אמרה חמשת שקלים כסף ולמה לא נשער בכסף אלא בזהב, וי"ל דמסתמא כשקצב המקום ששער פדיון הבן תלה הקצבה במטבע החשוב והיינו דינר זהב וקבלה בידיהם דבימי משה היה נמכר דינר זהב בכ"ה דינרי כסף, ומה שכתוב בתורה חמשת שקלים כסף משום דקרא נקט מילתא דפסיקא ולא רצה לכתוב ארבע חומשי דינר זהב ומ"מ חמשת שקלים כסף הוי כאלו נכתב ארבע חומשי דינר זהב:

9. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף מד/ב

וזה לשון הריטב"א, למאי נפקא מינה לפדיון הבן ... ואם תאמר ואפילו נימא דדהבא טיבעא הוי היכי משער ביה התנא שיתן לו לעולם ארבעה חומשי דינר זהב ויפטר ואפילו היכא שאינן שוין עשרים וחמש דינרי כסף והלא גזרת הכתוב שיתן חמשת שקלים כסף בפדיון הבן דאינון חמשה סלעי כסף של דבריהן דאינון עשרים דינרי כסף והיאך אפשר לפחות משיעור זה לעולם. ויש לומר דהתורה שיערה חמשת שקלים לפי אותו הזמן שהיה שוה דינר זהב עשרים וחמשה דינרי כסף אבל לעולם לא שיער הכתוב אלא בדהבא דקאיין ולא יקיר וזיל שיהא השיעור שוה בכל זמן. דאי אמרת בכספא שיער כיון דכספא פירא ויקיר וזיל לא היה שיעור פדיון הבן קצוב בכל זמן. כללו של דבר כל היכא דאמרת דכספא פירא ודהבא טיבעא על כרחך שיער קרא בדהבא כלומר שיתן לו ארבעה חומשי דינר זהב וחמשה שקלים לאו דוקא. וכל היכא דאמרת דכספא טיבעא ודהבא פירא בכספא הוא דשיער וחמשה שקלים דוקא. וכזקנותיה דרבי קיימא לן הילכך חמשה שקלים יהיב ליה לעולם. עד כאן:

10. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף מד/ב

אבל פירות על דינרין דברי הכל מחללין. תימה וכי טעמא דבית שמאי אתא לאשמועינן דלא אשמועינן שום רבותא אלא אליבא דבית שמאי דאליבא דבית הלל פשיטא דהשתא לגבי כספא הוי טיבעא לגבי פירא מיבעיא. וכהאי גוונא פריך במסכת שבת בפרק רבי אליעזר דמילה. ויש לומר דהכא איצטריך למימר דמחללין פירות על דינרין משום דתנא דמתניתין סבר דפירא הוי וסלקא דעתך אמינא דאין מחללין משום דאין מחללין פירא אפירא קמשמע לן דלגבי פירא טיבעא הוי. ותימה אם כן אתיא מתמתין כבית שמאי. ויש לומר דסבירא ליה לתנא דמתניתין לפי מה ששנה בזקנותו לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה ולפי מה ששנה בילדותו נשנה מחלוקת זו. הרא"ש:

11. חדושי הרשב"א על מסכת בבא מציעא דף מד/ב

מחלוקת בסלעין על דינרין דבית שמאי סברי כספא טבעא הוי ודהבא פירא. פי' דב"ש סברי כזקנותיה דרבי. וב"ה סברי כילדותיה. ופירא וטבעא דקאמר הכא בין לענין מקח וממכר בין לענין מעשר קאמרינן. וכן דעת הרי"ף ז"ל, ולא לענין מעשר דוקא קאמר כדעת מקצת מרבנותא ז"ל. ויש לי ללמד, דחא מדמייתי לה הכא, לענין שמעתין קא מייתי לה, ודבר הלמד מעניינו הוא, דאי לענין מעשר דוקא מאי שנייה הכא. ועוד דאי לענין מעשר דוקא קאמר, לומר דאם בא לחלל זה על זה, משום חשיבות דמעשר לא מחללינן חשיבא על גבי גריעא מינה ב). א"כ מאי קאמר ב) מדבריו אלה נראה דלגבי חלול מעשר צריכים שיהי' מטבע יותר חשובה מלענין מקח וממכר והוא בסתירה לעקר כונת הענין שבכאן:

12. ספר מי השילוח - פרשת תולדות

אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק, כתיב אם תדרשנו ימצא לך, הדרישה הוא אאע"ה והמציאה הוא יצחק, כי ענין א"א ה' שהי' משתוקק תמיד לד"ת מאד מאד ושיתפרסם בעולם כי הש"י מלך עליהם, וזאת הוא מדות האהבה, ומדות יצחק הוא מדות הגבורה, היינו אחר שנתברר זאת וירד התגלות הש"י בעו"הז, וזאת יקרא גבורה כמו דאיתא בגמרא (מגילה לא), כך שמע משה מפי הגבורה, ויצחק הי' ג"כ נקרא גבורת הש"י בעולם, וזש"ה ואלה תולדות יצחק בן אברהם כו' היינו תולדות יצחק אבינו הוא פרסום התגלות הש"י בעוה"ז, אברהם הוליד את יצחק היינו ע"י תשוקת אברהם היתה זאת, כי התשוקה הוא מדות אברהם, וכן כל ד"ת אמיתיים אין להם הולדה רק אחר גודל תשוקה שישתוקק האדם להם, וזה ג"כ ענין הגמ' מתני לי' רבי לר"ש ברי' בילדותי' הכסף קונה את הזהב, ובזקנותי' הזהב קונה את הכסף, היינו כי בילדות של האדם יש לו גודל תשוקה וחמדה לד"ת ועי"ז קונה את הזהב היינו ד"ת לאמיתם יקראו בשם זה, וכסף היינו תשוקה וכסיפה, אבל בזקנה צריך האדם לבקש שלא יוסר ממנו החשק לד"ת כי לעת הזקנה כל כחות התשוקות של האדם מתחלשין, ע"כ שינה לו הזהב קונה את הכסף, והוא תפלה שהתפלל לה' שע"י ד"ת יבא בלבו חשק להוספת עוד ד"ת, והוא למשל, לאדם ששבע מאכילה ואעפ"כ אם בא לפניו מאכל טוב המאכל הזה ממשיך לו תתאוה וחשק לאכול יותר וכן הוא הענין בד"ת וזה שאנו מתפללין בכל יום, והערב נא ה' אלקיננו את דברי תורתך בפינו, היינו שימתקו לנו הד"ת שיהי' לנו בכל פעם תשוקה יותר אליהם, וזה פי' הפסו' (יואל ב' כ"ו), ואכלתם אכול ושבעו וכפילת: הלשון מורה ע"ז דע"י האכילה יבא לך חמדה יותר והוא למשל לד"ת כמו שנתבאר: